



Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas uzruna Eiropas Valodu gada atklāšanā Rīgā, 2001.gada 19. aprīlī LU Lielajā aulā

Publicēts pirms vairāk nekā 24 gadiem

Publicēts: 19.04.2001.

Ekselences,

Cienījamās dāmas un godātie kungi,

Mēs esam šeit sapulcējušies, lai atklātu Eiropas Valodu gadu Latvijā.

Valodas, valodu jautājumi ir svarīgi ne tikai mūsu tautai, bet arī citām Eiropas un pasaules tautām, tāpēc Valodu gada izsludināšana ir likumsakarīga un apsveicama.

Ar valodu bērns sevi piesaka pasaulei, pauž tai savu interesi un izbrīnu, apmierinātību un neapmierinātību. Caur valodu cilvēks iepazīst pasauli un iepazīst sevi tajā. Vārds ir Sākums, kā to liecina Bībele, un vārds ir tas, ar ko cilvēks atvadās no šīs pasaules. Vārdi izskan dažādās valodās un izloksnēs, tiek pierakstīti un lasīti dažādās zīmju sistēmās, tie ir gan matemātiski precīzi, gan poētiski daudznozīmīgi. Cilvēka valoda ir viņa vizītkarte, kas ļauj spriest par viņa etnisko izcelsmi, vecumu, izglītību, nodarbošanos un dzīves pieredzi. Valoda ir cilvēka personības atspulgs.

Valoda ir cilvēka identitātes elements, apliecinot viņa piederību kādai etniskai, sociālai vai vecuma grupai. Attieksme pret valodu ir attieksme pret savu identitāti: mēs ar to lepojamies, esam pret to vienaldzīgi, vai, varbūt, kaunamies par to. Rīgā, kuras astoņsimtgadi mēs šogad atzīmēsim, latviešu valoda kā saimniece ienāca tikai pirms 82 gadiem. Starp mūsu senčiem bija tādi, kuri par savu valodu kaunējās un labāk pārgāja tā brīža kungu valodā – vācu, krievu, zviedru. Viņi pazuda mūsu tautai, bet tādu, par laimi, nebija vairums. Vairums cauri gadsimtiem saglabāja sava tēva un mātes valodu un, kā šodien teiktu, kopjot savu latvisko identitāti, nodeva to saviem pēctečiem.

Tā ir milzu bagātība, ko esam mantojuši – latviešu valoda. Tā ir milzu atbildība – kopt un saudzēt šo mantojumu, nododot to nākošajām paaudzēm.

Laiks nav bijis īpaši saudzīgs pret baltu valodām, kuru kādreizējais areāls daudzkārt pārsniedz Latvijas un Lietuvas teritoriju – divu pēdējo izdzīvojušo baltu valodu mītnes vietu. Valodai līdzīgi kā katrai dzīvai radībai ir jāizcīna un jāaizstāv sava vieta zem saules. 21. gadsimtā valodas vairs neiet bojā no uguns un zobena, tos nomainījis ekonomiskais un politiskais spiediens. Un teiktais par draudiem valodai nebūt neattiecas tikai uz latviešu valodu: pat tās valodas, kurās runā desmitiem miljonu cilvēku, šodien sastopas

ar nopietnām problēmām.

Nopietnākās problēmas saistās ar globalizāciju: procesu, kuru var slavēt vai pelt, bet kurš norisinās neatkarīgi no mūsu attieksmes pret to. Intensīva dažādu kultūru mijiedarbība, dažu valodu dominēšana starptautiskajā saziņā ir globalizācijas procesa iezīmes. Neprast uz to atbildēt nozīmē neatgriezeniski zaudēt. Ir izskanējuši vērtējumi, ka šī gadsimta laikā pasaulē lietoto valodu skaits samazināsies divkārt.

Pirms vairāk nekā simts gadiem latviešu kultūras darbiniekiem nācās ļoti nopietni aizstāvēt uzskatu, ka latviešu valoda ir pietiekami bagāta, lai to varētu lietot ne tikai sadzīvē, bet arī zinātnē. Kronvaldu Atim, Krišjānim Valdemāram, Jānim Rainim un daudziem citiem mums jāpateicas par jaunu vārdu darināšanu, kas ļāva dzīvē pierādīt mūsu valodas spēju būt mūsdienīgai un pietiekamai visiem dzīves gadījumiem. Es domāju, ka arī šodien mums ir vajadzīgi jauni gudri un apņēmīgi vīri un sievas, kas uzmanītu un rūpētos par to, lai mūsu valoda netiktu izstumta no kādas dzīves sfēras.

Cik stipra būs mūsu valoda, tik stipri būsīm mēs paši,- rakstīja Juris Alunāns. Mums ir vajadzīga stingra un noteikta valodas politika, kas ļautu apmierināt tās vajadzības, ko šodien prasa mūsu valoda. Tas nozīmē gan veltīt vairāk uzmanības latviešu valodas skolotāju sagatavošanai un viņu darba apstākļu uzlabošanai, gan ar latviešu valodas attīstību saistītu iestāžu darba labāku saskaņošanu, gan pietiekamu finansējumu dažādu vārdnīcu izdošanai un darbiem latviešu valodas ieviešanā datortehniskā un daudz ko citu.

Mēs vēlamies integrēt Latvijas sabiedrību, kurā gandrīz katrs piektais latviski neprot. Tas ir vēl viens šī gadsimta izaicinājums mūsu tautai, mūsu valodai, kas prasa pārdomātu un konsekventu rīcību, vispirms jau pašu latviešu attieksmē pret savu valodu. Tikai tad, ja mēs paši savu valodu kopsim un cienīsim, mēs to sagaidīsim no citiem.

Mūsdienu pasaulē vairums iedzīvotāju bez dzimtās prot vēl vismaz vienu valodu, bet daudzi – pat divas. Ir pierādīts, ka valodu mācīšanās labvēlīgi ietekmē arī cilvēka prāta spējas. Protams, svarīgi gādāt, lai šī apmācība būtu pilnvērtīga. Mana personīgā pieredze ļauj teikt, ka labi apgūtas svešvalodas ne tikai paver durvis uz citām kultūrām un paplašina darba iespējas, bet arī ļauj labāk ieskatīties un novērtēt dzimto valodu.

Latvija, vērtējot pēc teritorijas un iedzīvotāju skaita, nav liela valsts. Tomēr valsts lielumu šodien nenosaka tikai tās platība un iedzīvotāju daudzums. Mūsu bagātība ir mūsu kultūra, un šai ziņā mēs neesam ne par matu nabagāki par citām mūsu kontinenta valstīm. Es gribu novēlēt, lai Eiropas Valodu gads tiktu izmatots kā iespēja vērīgāk ielūkoties Eiropas tautu valodas bagātībā. Es gribu novēlēt labāk apzināt, kāda vērtība ir mūsu dzimtajai valodai un visiem padomāt, kā to varam stiprināt.

Pasludinu Eiropas Valodu gadu Latvijā par atklātu!

Saistītas tēmas

[Vaira Viķe-Freiberga](#)

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidentes-vairas-vikes-freibergas-uzruna-eiropas-valodu-gada-atklasana-riga-2001gada-19-aprili-lu-lielaja-aula>